

žival, in vse njene umetnije ne bodo nič pomagale, dokler mož ne odpravi morskega psa od hiše. Mož je dal žival v čoln in jo unkraj otoka „Clawe“ v vodo vergel, češ, da je ne bo nikdar več vidil. Čoln je priplaval domú, družina je šla spat, in drugo jutro je ležal morski pès spet na svojem navadnem mestu pred pečjo.

Zdaj so dali žival nekemu ribču, ki je obljubil, da je ne bo poprej v vodo vergel, dokler ne bo veliko ur deleč od brega priveslal. To se je zgodilo. Noč in dan sta minula, drugi večer je šel h koncu, in dekla je ravno luč ugasnila, kar nekaj popraska na vrata. Mislila je, da je pès, in je vrata odperla, pa kdo je prišel — morski pès! Truden dolgega pota je civilé veselje naznanil, da je spet doma, vlegel se je na gorki kraj in terdo zaspal. To vse so koj čarovnici povedali, ktera je drugo jutro prišla. Ker so mislili, da bi bilo nesrečno, morskega psa zaklati, je svetovala baba, naj zvesti živali oči iztaknejo in oslepljeno v morje veržejo. In res! pred ognjem, kateri je revni živali tolikokrat prijetne gorkote delil, so ji svitlobo oči vzeli in vergli jo s kervavo glavo v vodo. — Pretekkel je teden. Živina v hlevu ni ozdravela in gerda babúra ni vedila več nikakoršnega sveta. Ponoči je vstal strašan vihar; med tulenjem vetrov se je čulo včasih tiho cvilenje pred hišo, pa nobeden si ni upal, pogledat iti. Ko so drugo jutro duri odperli, je ležal pred njimi — morski pès, pa mertev, ker lakot in terpljenje sta ga umorila.

Glej, ljubi bravec, v ti podobici zvestobo in udanost živali in gerdo neusmiljenost človeško! Morski pès je bil čista žival v Ircovi hiši, njegov vražni gospodar pa nečista stvar!

Tušek.

Jezikoslovni pomenki.

Hrvatska in slovenska književnost.

V 7. broji zagrebačkega „gospodarskega lista“ gosp. dopisatelj „Slav. P—k.“ pod naslovom „Hrvatska književnost god. 1856“ toži, kako od leta do leta propada književnost. Zraven pa z besedami: „Ta da svrnemo okom na subraču Slovence, kako li oni neumorno rade v smjelo napried stupajo“ očitno priznava, kako se naša slovenska književnost veselo razvija. Dopustite mi malo uzroke nazadkov hrvatske in napredkov slovenske književnosti potražiti.

Skoraj v celi tako zvani Civil-hrvatski, izuzemši samo primorske strani, zlasti v Medjumurji, v celi Zagorski in okoli Gerevoga, Loke, Delniče, Čubara itd., v Primorji se narečje govori, ktero slavni Vuk za prehod slovenskega v srbsko, naš učeni Miklosič celó za slovensko narečje znači. V tem slovensko-srbskem ali prav za prav hrvatskem narečji se je na priliko od leta 1835 do 1847 pisalo, knige so se lahko spoprodavale, časopisi so imeli dovolj naročnikov in slovstvo je napredovalo in se razcvetalo kakor roža pomladanska. Dopisatelj in pisatelj je mnogo bilo. Al že leta 1845 se je počelo „ilirski“ pisati, al prav za prav srbski. Primerimo samo na pr. „Danico“ z „Nevenom“ in čuditi se moramo gorostasnega razločka. Zagrebčan, Zagorjanec, Medjumurec tako zvanega „ilirskega“ jezika ne razume, on veli, da samo hrvatski zná. In vendar sadašnji hrvatski pisatelji trdijo, da samo strogo tako pišejo, kakor prosti narod govori. Naravno je bilo, da se v daljnem razvitku jezika, posebno v obziru na druge slovanske narečja, ni dalo pri tem slovensko-hrvatskem mednarečju ostati. Eno ali drugo (alternativa): ali se slovenščini približevati ali pa srbsščini, je sililo se odločiti na jedno ali drugo stran. Se vé, da ime „hrvatske“ literature, „hrvatske“ književnosti bi na jedni in drugi strani propalo bilo. Iskala se je stranpotica, se tega ogniti. Pisati je začela najnovejša šola pod imenom „ilirski“ v srbskem narečji z uzdržanjem starega hrvatskega lica, namreč v Gajčici, da ne bi se zdelo kakor uklanjanje srbskemu narečju. Na taki način je hrvatska književnost v še tesnejšo alternativo zapala, to je: ali cirilice se poprijeti in ime hrvatsko

zgubiti, ali pa čisto propasti zavolj pomanjkanja čitatelev, kjer Srbom se latinščina mrzi in je ne čitajo v hrvatski granici; kjer se srbski govori, je pa okrog tako tesen, da se zares ne spleča, kaj srbskega v latinščini pisati.

To je po mojih mislih uzrok propadenja hrvatske književnosti, to uzrok mrknjenja časopisov. Kaj je pa uzrok, da mi Slovenci tako „smjelo napried stupamo?“ kakor gosp. dopisnik „Gosp. lista“ pravi. Ne da se hvalim, kjer sem sam Slovenec, ali priznati se mora, da marljivost nam je že od nekdanj prirojena, — da smo uztrpljivi in da marljivost združena z železno uztrpljivostjo našo inteligencijo vrši. Složno, kakor se bratom gre, smo v korist književne sloge sosednim Hrvatom, spoznavši njih književne zasluge, več ko na pol pota naproti prišli in jim prijazno roko podali, — al zares negostoljubivo odbačeni bili. Kolikor, kadar in v čem se je dalo, smo se jim bližali in se še bližamo v pisanji, in zdaj, res da v škodo hrvatski književnosti, okrog našega upljiva po lepi Zagorii širimo. Čeravno še zdaj ne izhaja toliko slovenskih knjig na leto, kakor hrvatskih, imamo vendar že toliko gradiva na raznem znanstvenem polji skupaj, da se s ponosom in zaupanjem na marljivost naše domoljubne mladeži zanašati smemo.

Taka vam je, dragi Slovenci, moja lepa pripoved iz Hrvatske.

V Zagrebu 19. februara 1857.

R. Žavčanin.

Smešnice.

* Imel je nekdo za kratek čas škorce, ki ga je po dolgem prizadevanji dvoje besedic čivkati navadil. Kakor ga je poklical: „škorec, kje si?“ mu je na vès glas začvičil: „tukaj sem“. — Sinek bližnjega sosedu je imel nad ljubim tičkom nedopovedljivo veselje, ker mu je vselej na vprašanje: „škorec kje si?“ začverčal na ušesa: „tukaj sem“. — Prigodí se pa, da nekega dué gospodarja ni bilo doma; ko po navadi Jurček pride, tička zgrabi in v žep zbaše. Že je bil pripravljen z njim domú potegniti, kar pride gospodar, in misleč Jurčetu veselje storiti, zakliče „Škorec! kje si?“ Tiček v žepu Jurčetrovem na vse gerlo začivka: „Tukaj sem!“ — Lahko si je misliti strah in trepet Jurčetrov. J. K.

* Neki sin je svojega očeta na beraško palico pripravil. Oče gré toraj po svetu in pri tem svojem novem rokodelstvu prav dobro živi. Ko pride sopet enkrat na dom svojega sina, kateri je ravno bolan v postelji ležal, ga popraša ta: „Oče, kako vam je všeč vaše beraštvo? Meni se slaba godí, ako ravno ne hodim od hiše do hiše kot vi!“ Oče mu vès zadovoljen odgovori: „Ko bi bil vedil, da je tako dobro beračiti, bi ti bil že veliko let poprej to kajžo dal“. — Nikar ne mislite, da je to edini berač, ki tako govori!

Janko Vijanski.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Zagreba 4. marca. 1. dan t. m. zjutrej je v dvorani narodnega doma sednica družbenikov „Matice“ ilirske bila. Predsedoval je slavni naš gosp. Ambrož Vranicani-Dobrinović. Družbenikov se je bilo blizo 30 sošlo, večidel tukajšni literati, tergovci in nekteri drugi domorodci; bilo je tudi nekoliko izvanjskih vlastencov. Govorilo se je 1) o imetku in dohodkih „Matice“, ktera sedaj ima 32.000 gold. sreb. v premoženji; 2) o nadaljnem izdavanji „Nevena“. Dolgo so terpeli pomenki o tem predmetu, dokler je sklenjeno bilo, naj se gosp. Praus sopet loti uredjevanja in od „Matice“ na leto dobiva 400 gold. sr. 3) Se je pogajalo, kako bi se dale tukajšnje artistične družtva v dosego krepkejšega napredovanja v jedno družtvo zjediniti; škoda! da se ni nič stalnega o tem skleniti dalo. — Včeraj 3. t. m. se je drugikrat narodna igra „Graničari ili oprostjenje na Ilijevo“ v korist gospodični Adelsheimovi igrala. Še bolj ko pervikrat je dopadla, ker jo je gosp. Freudenreih nekoliko opilil. Tudi tiskala se bo, in to v cirilici, in to je prav,

saj srbščina (in to je sadašnji tako zvani ilirski jezik) z Gajčico tiskana ima pretesen okrog svojega čitajočega občinstva, da bi se uzdržati ali bar stroške poverniti mogla. Na knjižico, v cirilici tiskano, pa tudi se od srbske strani naročnikov manjkalo ne bode. In tudi Slovenci, katerim cirilica ni neznana, se bojo udeležili naročila. K. Žavčanin.

Iz Celja 1. sušca. — V 15. listu sem omenil perve pomladanske cvetlice, ktere so že cvetele ali se pa razcvétale. Naj omenim danes od njih naslednjic, s kterimi se menda letos ne morete še po vsem Slovenskem sponašati. Toplo pomladansko solnce pri nas čedalje bolj pripeka in je vès sneg spravilo v kot. Krasna natora se je oživljati in zaljšati začela; cvetlica za cvetlico izpod zemlje na beli dan pritiska ne se bojé merzlote. Tako so se te dni sopet nekteri pomladanski pervenci prikazali, od kterih bodem v kratkem kaj povedal. Poprej pa še opomnem, da še sedaj jelša, lešica in beli zvonček na več krajih cvetejo. Na novo razcevele cvetlice pa so: beli in zeleni teloh (*Helleborus niger* in *H. viridis*), pasji zob (*Erythronium dens canis*), in pa mila dišeča vijolčica. Beli teloh se v celjskih okolicah nahaja le v znožji Pečovnika, kjer majhen griček lepo belo in rudeče kinča. Tudi ga je vse polno po vitanjskih gorah. Od sodške grajšine do vitanjskega terga vidi popotnik iz ceste v tihi samoti na pečovji lepe bele cvetlice ponosno cvesti, da poprašuje: kakošne so te cvetlice, ki že tako zgodaj stermine kinčajo? Beli teloh je — dobí odgovor. Beli teloh izraste 5 do 10 pavcov visok. Cvetlica nima perja, ampak le na mesnjatem stebelu čedno glavico šopiri. Perje pa je na posebnem stebelu in je precej veliko in vsako peró je v 7 ali 9 delov razdeljeno. Tudi nekak duh ima teloh. V vertih ga tudi imajo, pa je strupen, in če korenino razdrobiš in ta razdrob povohaš, boš močno kihal! Že stari Greki in Rimljani so to cvetlico poznali in od Hipokratovega časa jo rabijo zdravniki, pa dandanašnji ne več toliko kakor nekdej; živinozdravnikom pa je še zmiraj „teloh zavleči“ znano. — Pasji zob je tudi lepa rudeča cvetlica in se v naših krajih le na hribu Slovniku najde, kteri je pol ure hodá proti Laškim od Celja blizo pri cesti. Ta hrib ima neko rudečo zemljo ali perst, in le na tej raste pasji zob. Dišečo vijolico pa vsak pozná in vsak se veseli te milice. J. Vijanski.

Iz Studenca na Dolenskem 2. sušca. A. M. Kar so v 16. listu „Novic“ gosp. Likar bukvozevom nasvetovali, je nam mnogim drago in ljubo. Res je, da se skorej vsake baže rokodelcev potujočih iz mest po kmetih nahaja, al od bukvozeva ni nikoli sluha ne duha! Ne le pri duhovnih gospodih, temuč tudi drugod, kamor „Novice“ dohajajo, leže celi kupi od več tečajev, in tudi drugih zgodovinskih listov po omarah, ktere vse bukvozeva čakajo. Radi bi jih proti primerjenemu plačilu vezati dali, da bi le kteri bukvozev k nam prišel. Nam pa ni malo ležeče nad koristnimi in podučnimi „Novicami in drugimi listi, ker naše serčne želje so, da bi tudi te liste enkrat za nami naši mlajši brali in se v njih razgledovali in podučevali. Privabite nam tedaj, drage „Novice“, kterega za tako delo izurjenega človeka tudi na dolensko stran; hvaležni vam bomo zato! Priložen čas za bukvozeve menda bi od pomladi do jeseni bil, ker so najdalji dnevi in pa tudi lepa pot. Z Bogom!

Iz Ljubljane. Za pravega učitelja c. k. ljubljanske realne šole je gosp. Vilhelm Kukula izvoljen.

Novičar iz raznih krajev.

Kakor je poslednji novičar povedal, sta presv. Cesar in Cesarica 2. dan t. m. Milan zapustila in se v Kremono podala in tū 3. t. m. ostala. Odtod sta šla v Mantovo in do 6. t. m. ondi ostala, 6. t. m. sta namenjena v Veroni, 7. v Treviži, 8. pa v Vidmu ostati, odtod pa se v Gorico podati, 10. dan t. m. Gorico zapustiti in se čez

Monfalkon, sv. Križ in Sesano v Prestranek podati in čez noč tū ostati, 11. dan v Postojno priti in tukajšno jamo obiskati, potem pa se po železnici v Ljubljano podati in po kosilu berž naprej do Gradca se peljati, kjer bota prenočila, 12. dan t. m. pa na Dunaj se povernila. Mlada princesnja Zofija je danes že na Dunaji. — Pri odhodu iz Milana 2. dan t. m. so razdelili Cesar obilo število slavnih redov duhovnim in svetnim osebam. — Po cesarskem sklepu od 27. prosenca je za vsako leto skozi 3 leta 9800 cekinov v darilo (premije) za take konje dovoljenih, ki se bojo v jahanji najurniši skazali. Mesta pa, kjer bojo konji za stavo dirjali, so Dunaj, Pešt, Pardubice, Lvov (Lemberg) in pa Kološ (Klausenburg). Zraven teh premij za najbolje dirjavce je še 2000 cekinov določenih za druge konjske premije v teh mestih. Po preteklih teh 3 letih, ki so tako rekoč le za poskušnjo v povzdigo konjarstva, se bo ta reč še le za gotovo ustanovila. — Sliši se, da se bo sol za fabriške in obertnijske potrebe vprihodnje brez colnine iz ptujih dežel v naše cesarstvo voziti smela. — Govori se tudi, da bi vendarle utegnila vlada asekuracijo zoper škodo ognja in toče v svoje roke vzeti. Ako se to zgodí in bi vsak gospodar bil primoran se asekurirati, bi bila asekuracijska tarifa gotovo tako nizka, da bode vsak zadovoljen z njo in beračev bo manj. — Slavni maršal Radecki se je s posebnim pismom do armade 1. dan t. m. poslovil od nje. Po tem pismu bo tudi vprihodnje v stanu počitka živel na Laškem. Vsako leto bo nek dobival 100.000 gold. — Najvažniša politična novica poslednjih dní je, da je angleško ministerstvo v spodnji zbornici deržavnega zbora o zadevah kitajske vojske pravdo zgubilo. Ker je, kakor smo zadnjič povedali, premagalo v zgornji zbornici, se je mislilo, da bo zmagalo tudi v spodnji, — al tukaj se je zedinilo več strank zoper ministerstvo, kterega predsednik je Palmerston; trikrat je bilo glasovanje odloženo; al dan za dnévom so poslanci oistreje pretresovali obnašanje angležke vlade v Kini in kaj hude pušice so letele na Palmerstona, kteremu je poslanec Kobden naravnost rekel, da je „mož na dvé plati“, „ponižen pred močnejšim, ošaben pred slabejim“. In ko so na koncu pravde šteli glasove, se je našteló za vlado 247, zoper vlado pa 263 glasov — tedaj 16 več zoper vlado. Ker v deželah z ustavno vlado le to veljá, kar sklène in poterdí deržavni zbor, kteremu so ministri za vse svoje početja odgovorni, ne ostane sedaj ministrom po stari navadi nič drugega, kakor se ali odpovedati vladanju in odstopiti od prvega do zadnjega, ali pa razpustiti ta deržavni zbor in od novega pričakovati: ali bo poterdil ministersko početje ali ne. Velik hrup je bil v deržavnem zboru; zadovoljnost od ene strani, osupnjenost od druge. Kaj bo v takóšnih okoljšinah ministerstvo storilo, se ne vé. — Švajcarsko-pruska pravda še tudi ni pri kraji; obé strani ste zlo svojoglavne in cesar Napoleon bo imel več opravila razpor poravnati, kakor je izperva mislil. — Ker so svilni (židni) červiči tudi na Francozkem letos še zlo bolehalí, je razpisal Napoleon 10.000 frankov v darilo tistemu, kdor ugame vzrok te bolezni in pové gotov pomoček zoper njo. — Velikega kneza Konstantina sprejemajo slovesno v Turinu. — Kneza črnogorskega Danila pričakujejo vsaki dan v Parizu. Pod imenom „vojvoda nahije katunske“ potuje s knežinjo, dvéma starasinama, sestro francozkega konzula Skutarskega, učiteljem francozkega jezika Dellarne-om in dvéma strežajema. Zakaj gré v Pariz, se različno ugibuje. — Nekdo je zatrosil po Francozkem vražo, da 13. rožnika bo zadela pričakovana repata zvezda na našo zemljo, in da bo ta dan konec sveta. In res je to neslano prerokovanje veliko ljudi oplášilo tako, da so že naredili testament, ne pomisleč: kdo bo dedoval (erbal) takrat, kadar bo vès svet konec vzel!